

Kazalo

Predgovor	13
I. UVOD.....	17
Procjene broja stanovnika	18
Sumnja u procjene	24
Natalitet i mortalitet u doindustrijskim društvima	26
Modeli obnavljanja stanovništva.....	31
II. OD PRAPOVIJESTI DO POVIJESTI: RITMOVI PROMJENA MJERENI TISUĆLJEĆIMA.....	33
Rekonstrukcija života prapovijesnih ljudi	34
III. PRAPOVIJEST NA HRVATSKOM OZEMLJU.....	37
Najraniji tragovi života na hrvatskom ozemlju	38
Naseljavanje modernog čovjeka na hrvatskom ozemlju	42
Pitanje kontinuiteta modernog čovjeka na hrvatskom ozemlju	46
Između dvaju migracijskih valova	48
Širenje poljoprivrede i nove bolesti.....	49
Neolitik na hrvatskom ozemlju	57
Eneolitik – zamah stočarstva i trgovine	60
Brončano doba: populacijski rast	62
IV. IZLAZAK ILIRA IZ PRAPOVIJESTI	67
Počeci urbanizacijskih procesa na istočnoj obali Jadrana	69
Širenje „Ilirika“	70
Delmati, Japodi, Liburni, Histri.....	75
Rimsko zaposjedanje Panonije	80
Procjena broja stanovnika oko 1. godine poslije Krista	82
Urbanizacija nakon pokoravanja ilirskih zajednica	90
Ulazak u krizno razdoblje.....	93
Prekid ili kontinuitet naseljenosti	96
Starosjedioci i doseljenici.....	98
Modeli i ideologemi	101
Brojčani omjer između starosjedilačkog i doseljenog stanovništva	103

V. PROCJENA BROJA STANOVNIKA NA TERITORIJU DANAŠNJE HRVATSKE OKO 1000. GODINE.....	107
Narativni izvori o vojnoj snazi Hrvatske u prvoj polovici 10. stoljeća	107
Procjena broja stanovnika na današnjem teritoriju Hrvatske oko 1000. godine	115
VI. VLASI	121
Pastiri ili narod	121
Migracija cetinskih i ličkih Vlaha	125
Vlasi: od naroda do zanimanja.....	131
Bunjevci.....	133
Vlasi u kolonizaciji opustjelih prostora	135
VII. TRADICIJA REGIONALNOG UPRAVNO–POLITIČKOG USTROJSTVA U HRVATSKOJ	139
Županije kao tradicija regionalne samouprave.....	139
Od županija do sandžaka	142
Prekid i uspostava županijske samouprave	144
Od oblasti do županija.....	146
Kontinuitet promjena	147
VIII. POPULACIJSKI TRENDOMI U SREDNJOVJEKOVNOJ EUROPI.....	149
Porast broja stanovnika: gospodarski napredak.....	150
Povoljne opće prilike.....	155
Širenje obradivih površina i porast broja gradova	157
Od krize do oporavka	161
Početak pada opće stope mortaliteta kao kraj srednjeg vijeka	165
IX. POLITIČKE I POPULACIJSKE PRILIKE U HRVATSKIM SREDNJOVJEKOVNIM DRUŠTVIMA.....	171
Ulazak u hrvatsko-ugarsku državnu zajednicu	171
Od populacijskog uspona do silazne putanje hrvatskih zemalja.....	178
X. RAZVOJNE TENDENCIJE U HRVATSKIM SREDNJOVJEKOVNIM ZEMLJAMA/PODRUČJIMA.....	181
Srednjovjekovna Slavonija	182
Srednjovjekovna Lika, Krbava i Gacka	190
Središnja ranosrednjovjekovna Hrvatska	195
Komunalni gradovi i otoci na istočnoj obali Jadrana.....	203

Gospodarstvo u komunalnim gradovima	207
Otoci i otočne komune	211
Istra	214
Dubrovačka Republika	217
Kulturna proizvodnja u hrvatskim zemljama do početka 16. stoljeća.....	222
Bosna pred osmansko zaposjedanje	224
XI. POLITIČKI, DRUŠTVENI, GOSPODARSKI I POPULACIJSKI SLOM	
OD DRUGE POLOVICE 15. STOLJEĆA	227
Populacijski pad od druge polovice 15. stoljeća.....	229
Pražnjenje i popunjavanje slavonskih vlastelinstva.....	233
Troškovi obrane rastu dok su prihodi sve manji.....	235
Populacijsko i gospodarsko osiromašenje Dalmacije i Like	240
Refeudalizacija.....	241
Višestoljetno populacijsko i gospodarsko nazadovanje	245
XII. KRETANJE BROJA STANOVNIKA U HRVATSKOJ I EUROPSKIM	
ZEMLJAMA OD 16. DO PRVIH DESETLJEĆA 21. STOLJEĆA	251
Političke prilike u europskim zemljama 1500–1700.	251
Kretanje broja stanovnika u Hrvatskoj i europskim zemljama 1500–1700.	256
Procjena gubitaka stanovništva u Hrvatskoj od sredine 15. stoljeća	
do početka 18. stoljeća	271
Čimbenici pada broja stanovnika.....	274
Pred početak korjenitih populacijskih i ekonomskih promjena u Europi.....	277
Kretanje broja stanovnika u Hrvatskoj i europskim zemljama od 1700.	
do 1870. godine	281
Kretanje broja stanovnika u Hrvatskoj i europskim zemljama od 1870.	
do 2021. godine	283
KRETANJE BROJA STANOVNIKA NA TERITORIJU SFR JUGOSLAVIJE	
1880–1981.	289
Područja niskog i visokog porasta broja stanovnika	290
Kolonizacije s ciljem promjene narodnosnog sastava u prvoj i drugoj	
Jugoslaviji	294
Kolonizacija na Kosovo	298
Kolonizacija u Vojvodinu	303
Hrvatska u međurepubličkoj migraciji.....	307
Bosna i Hercegovina u međurepubličkoj migraciji	309
Narodnosni sastav SFR Jugoslavije 1948–1981.	310

XIII. DESTABILIZACIJSKI ČIMBENICI U RAZVOJU STANOVNIŠTVA	
U HRVATSKOJ DO PRVIH DESETLJEĆA 18. STOLJEĆA.....	321
GLADI	323
EPIDEMIJE.....	329
MIGRACIJA	336
Izmjena dijalekatske slike od 15. do 18. stoljeća.....	337
Tegobe selidbe	344
Vanjski i unutrašnji selidbeni putevi	346
Raseljavanje i kolonizacije	348
Obrambeni pojas uz Granicu	352
Cernide u Dalmaciji	359
MIGRACIJA OD 15. DO POČETKA 17. STOLJEĆA.....	361
Slavonija	362
Unutrašnja kolonizacija	365
Dalmacija	366
Lika i Krbava.....	371
Istra	375
MIGRACIJA PREMA SREDNJOJ EUROPI	379
Iseljavanje u Italiju.....	382
Iseljavanje u Kranjsku, Štajersku, Korušku i Donjoaustrijske pokrajine.....	385
Burgenlandski i donjoaustrijski Hrvati.....	387
Hrvati u Moravskoj	389
Hrvati u Slovačkoj.....	390
Hrvati u Rumunjskoj.....	391
Procjena broja iseljenih.....	392
Naseljenost krajem 16. stoljeća	394
Osmanska kolonizacija	398
MIGRACIJA OD DRUGE POLOVICE 17. DO PRVIH DESETLJEĆA	
18. STOLJEĆA.....	400
Preseljavanje između dobrovoljnosti i prisile	401
Velika izmjena/razmjena stanovništva	403
Preseljenje muslimana u Bosnu.....	407
Preseljenje muslimana iz Dalmacije.....	407
Preseljenje muslimana iz Like.....	408
Preseljavanja iz Bosne i Hercegovine na teritorij današnje Hrvatske	409
Migracija u Lici, Krbavi i Gorskom kotaru u 17. i početkom 18. stoljeća	412
Migracija u Dalmaciji u 17. i početkom 18. stoljeća.....	417

Migracija potaknuta Morejskim ratom.....	421
Utjecaj migracije na konfesionalni sastav u Dalmaciji	429
SUŽANJSTVO/ROPSTVO	431
VOJAČENJE	434
Čimbenici populacijskih slomova, usporavanja i porasta	437
XIV. POPULACIJSKA SLIKA NA PROSTORU DANAŠNJE HRVATSKE	
POČETKOM 18. STOLJEĆA	441
Slavonija u 18. stoljeću.....	443
Vojna krajina.....	447
Unutrašnja Dalmacija	452
Povratnička migracija	457
Visokonatalitetni prostori: biološka ili gospodarska uvjetovanost.....	460
Bijela kuga	464
XV. UTJECAJ EKONOMSKIH I POLITIČKIH ČIMBENIKA NA RAZVOJ	
STANOVNIŠTVA U HRVATSKOJ OD 18. STOLJEĆA DO POLOVICE	
20. STOLJEĆA.....	467
Banska Hrvatska i Slavonija u 19. stoljeću.....	470
Istra u 19. stoljeću.....	477
Dalmacija u 19. stoljeću	479
Izgradnja željezničkih pruga.....	484
Usporena modernizacija	487
Raspadanje kućnih zadruga	489
Između dvaju svjetskih ratova.....	496
XVI. DESTABILIZACIJSKI ČIMBENICI U RAZVOJU STANOVNIŠTVA	
U HRVATSKOJ OD DRUGE POLOVICE 19. STOLJEĆA	
DO 1945. GODINE	509
Iseljavanje u prekomorske i europske zemlje.....	509
Prvi svjetski rat i epidemija.....	517
Agrarne kolonizacije do 1941. godine	519
Kolonizacija u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske	523
Demografski gubici u Drugom svjetskom ratu i u neposrednom poraću.....	525
Popisi žrtava Drugoga svjetskog rata	528
Okvirne procjene demografskih gubitaka.....	531
XVII. UTJECAJ EKONOMSKOG RAZVOJA NA POPULACIJSKA KRETANJA	
OD POLOVICE 20. DO PRVIH DESETLJEĆA 21. STOLJEĆA.....	541

Ekonomski i politički razvoj od 1945. do 1990. godine	541
Promjena političkog i gospodarskog sustava.....	548
XVIII. DESTABILIZACIJSKI ČIMBENICI U RAZVOJU STANOVNIŠTVA U HRVATSKOJ OD POLOVICE 20. DO PRVIH DESETLJEĆA	
21. STOLJEĆA.....	553
Agrarna kolonizacija 1945–1948.	553
Agrarne kolonizacije kao čimbenik preraspodjele stanovništva	559
Bijeg sa sela.....	561
Zapošljavanje u inozemstvu u 1960-ima	565
DOMOVINSKI RAT	570
Stradanja u Domovinskom ratu.....	571
Prognanici, izbjeglice, raseljeni	575
Razaranja i štete u Domovinskom ratu.....	580
XIX. KRETANJE BROJA STANOVNIKA U ŽUPANIJAMA	
OD 1857. DO 1948.	585
Vrijeme značajnog porasta broja stanovnika i iseljavanja	586
Pred Prvi svjetski rat pa do završetka Drugoga svjetskog rata.....	596
Tri istarska egzodusa	599
XX. KRETANJE BROJA STANOVNIKA U ŽUPANIJAMA OD 1948. DO 2021. ...	
Postupno slaganje depopulacijskih županija	604
Migracija prema velikim gradovima i inozemstvu	606
Usporedivost popisa i vitalne statistike	607
Broj stanovnika u županijama od 1961. do 2011. – popisani u Hrvatskoj i u inozemstvu	612
Prirodno kretanje stanovništva 1818–2021.	624
Prirodno kretanje u Hrvatskoj i županijama od 1964. do 2021. godine – sa živorođenima i umrlima u inozemstvu i bez njih.....	627
MIGRACIJSKI SALDO ZA HRVATSKU I ŽUPANIJE 1971–2011.	656
Migracijski saldo za ukupno stanovništvo Hrvatske 1971–1991. (stanovništvo u Hrvatskoj /„u zemlji“/ i popisani u inozemstvu).....	656
Migracijski saldo županija za stanovništvo u Hrvatskoj („u zemlji“) 1971–1991.	661
Međužupanijska migracija u 1990-ima.....	667
Dio mjerljivih gubitaka u natalitetu zbog iseljavanja	668
Procjena broja iseljenih od 1991. do 2001.	673

Sastavnice demografskih promjena 2001–2011.	677
Demografske promjene od 2011. do sredine 2025. godine	680
Centralizacija razvoja.....	689
Populacijski usponi, slomovi, stagnacije i padovi u županijama od 1857. do 2021.	692
Iseljavanje – bitna sastavnica u razvoju stanovništva u Hrvatskoj	707
Uzroci i posljedice	711
 XXI. NARODNOSNI SASTAV REPUBLIKE HRVATSKE 1880–2021.	717
Narodnosni sastav prije osobnog izjašnjavanja.....	718
Narodnosni sastav stanovništva od 1700. do 1880. godine.....	722
Narodnosni sastav stanovništva Republike Hrvatske od 1880. do 2021. godine	724
Talijani, Nijemci, Mađari.....	725
Srbi, „Jugoslaveni“, neopredijeljeni.....	736
Židovi.....	745
Romi.....	748
Slovenci, Bošnjaci, Česi, Slovaci, Albanci.	749
Hrvati: od uspona do pada.....	751
 XXII. UMJESTO ZAKLJUČKA: POPULACIJSKI USPON, SLOMOVI, OPORAVCI I PAD.....	755
 Literatura	767
Kazalo imena.....	827
Bilješka o autoru	839